

מסורת הש"ס

(א) [שנת קצ"ג]: (ב) שנת קד. יומא לה: ממותא כט: (ג) [השני בלגיוני פ"ב מ"ח]: (ד) רישא בלגיוני פ"ב כ"ג: [ל"ט].

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מה שבבביר בו דורבין עבד וכו' ומשום מסייע יד עובדי עבירה. עין מנ"ח סימן שמו ס"ק ד:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ונותן לתפוח (ולו) ח"מ וי"ב ס"א אינו בלא וי"ו וס"א נכס שאינו נש"י ועין בתוס': (ב) תוס' ד"ה לוקחין וכו' ק"ה הוא הני: (ג) ד"ה והשאר וכו' שפתה עובד כוכבים מנבגה והיא שהורה ושל ע"י ר' אמר:

רבינו הגנאל

ואתה עבודת כוכבים לא נשרפה א"ל משל למלך ששרתה עליו עיר ובא להשחיתוה התיים משחת ולא המתיים כו' ועוד שאלו אגריפס שר צבא וכו' א"ל ונתן לר' עקיבא לבי ולבך יודע שעבודת כוכבים אין בה משק והא חזונו דאולו בה שבורין וחוהין שלימים. א"ל משל לאדם נאמן שהיה בעיר והיו הכל מפקדין אצלו שלא בעדים בא אחד ולא היה מפקיד אצלו אלא בעדים פגע אצלו שחב הפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו וכפרנו אמר לה אישה בשביל שוטה זה שנושעה שלא כהוגן נאבד את אמונתו כן החללים שעל בני אדם בשעה שמתחלחין עליו משבירין אותן שיבאו עליו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכו'ן שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החללים אלא מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן נעבוד על שבועתו והיינו דכתיב וכלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא ^(א) אי הווי שכיבנא לא אמרי לנו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב ^(ב) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ^(ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן ^(ד) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ^(ה) ואינו עושה יין נכך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אבל

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

נה.

תורה אור

- 1. אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם ^(א) צפניה ב
2. אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים והכרתו את האדם מעל פני האדמה נאם ^(ב) צפניה א ג
3. פי ^(א) אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: דברים ד כד
4. והפלא ^(א) את מפקד ואת מכות ורעך מכות גדולות ונאמנות והללים רעים ונאמנות דברים כח טו
5. ופן תשא עיניך השמיקה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדרחת והשתחית להם וגברתם אשר חלק ^(א) אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים: דברים ד טו
6. אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן: משלי ג ד

לוקחין גת בעוטה. א"ע שנוטל בידו ונותן לתפוח אינו נעשה יין נכך עד שירד לבור כו' (ב) הגירסא ויש ספרים שגורסין שאינו והו' סיפא פירוש דרישא אכל אותן ספרים שגורסין ואינו ביו"ו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים בקילוח המושך מן הגת וירד לבור אינו נאסר וקש"א אמאי אלטרין למיתני א"ע"י שנוטל בידו ונותן לתפוח הא מסיפא שמעינן יותר שאינו נעשה יין נכך כלל עד שירד לבור וי"ל דלא זו אף זו קמי' א"י תנא ^(א) סיפא בלגיוני רישא דלא מימא דנתינה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הו' כאלו ירד לבור קמי' סיפא דירד לבור דוקא: ^(ב) ירד לבור מה שבבור אסור. פ"ה אס נגע בו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פירושו דר"ל והשאר מותר ואפי' יגע בו עובד כוכבים וכן נראה דנתינה דקמי' סיפא דומיא דרישא דנתינה לתפוח מיירי בנגיעה אף מותר דסיפא מיירי בנגיעה אכל אין לפרש דר"ל והשאר מותר שאינו נאסר כשנגע העובד כוכבים כמה שבבור ע"י נזוק אכל ודאי אס נגע העובד כוכבים הו' אסור כשנגע עובד כוכבים דשפיר הו' קרוי יין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מינה בגמ' לרד הונא דאמר כיון שהתחיל לימשך עושה יין נכך לישיני ליה דרז הונא איירי כשנגע עובד כוכבים דנתיני' נמי הכא אסרה ללא שריא השאר אלא ע"י נזוק וכ"כ דמקשי מי"מ שפיר דקמי' אהא דשמעי' ליה לרז הונא דלית ליה כפ"ב ^(א) לקמן (עג) דנזוק חבור וצמתימין משמע דנזוק אינו חבור מדקא שרי השאר שנגע דא"כ הוה ליה לתלמודא לתמי' מלתייה דרז הונא דלקמן כיון דמכא דהיא פריך לכן נראה כפי' רש"י דמיירי מתניתין דהשאר מותר אף כשנגיעת עובד כוכבים והשאר נאסר דליכא לשנויי בגמ' דמתניתין לא מיירי כשנגע עובד כוכבים ורז הונא איירי כשנגע עובד כוכבים דע"כ מתני' נמי מיירי כשנגע עובד כוכבים דכפרישת רש"י פ"י דודאי מיירי כשנגע בנזוק נמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר מטעם נזוק מדקאמר עלה בגמרא לא שנו אלא שלא החזיר גברותני לגת פי' ואו מותר שאינו נאסר מטעם נזוק צר נזוק ופריך גברותני גופה צמאי

אסוף אסף. כלומר האכלה את הכל צמתינה: אסף אדם ובהמה והמכשלות את הרשעים. כל דברים שהרשעים נכשלין בהן: והכרתו את האדם. צמתינה. שהרי אף לאדם הן עובדין: אגריפס שר צבא. עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גייסות וצימאי אגריפס המלך היה: אין מסקנאה צב. אשמו הראשונה אינה מקפדת וכל כן לשנוא את בעלה [אבל אס פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו]. וזוין. ישראל היה: דאזני כי מפזרי פסחים ההולכין בעזרת כוכבים שנתפרקו איצריהן מתמת חולין וחוזרין צאיצין מזומדים: רעים צליהותן. שמיסרים את הגוף: שהחליקו נדבנים. מניחן לטעות: מתני' גת בעוטה. שבעטה וזרעה עובד כוכבים: שהו' נועל. נעזים מתוך יין צעדים של גת גל הענבים שמתה הקורה קרי תפוח ובלע"ז ש"ק. וקסבר תנא דידן לא הו' יין נכך עד שירד לבור: מה שבבור אסור. אס נגע בו העובד כוכבים אחרי כן. צור היו עושין לפני הגת והכלי נתון שם לקבל היין ויש שטמין הצור צמיד והיין משתמר בתוכו ואינו מאבד טפה והוא צור סיד ^(א): דורכין עם העובד כוכבים בגת. ולא אמרינן משתמר צאיסורי הנאה הוא דאפילו צמתינה סכר האי תנא דשרי כל זמן שלא ירד לבור ומשום גורס טומאה ליכא שמשעה שדךך צהן העובד כוכבים מעט נטמא ^(ב) ומשום מסייע יד עובדי עזירה ליכא שהעובד כוכבים לא נטווה על כן: אבל

יאסוף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה' אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים [וגו'] וכי מפני שהרשעים נכשלים בהן יאבדם מן העולם והלא לאדם הן עובדין ^(א) והכרתו את האדם מעל פני האדמה [וגו'] שאל אגריפס שר צבא את ר"ג כתיב בתורתכם ^(ב) כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם שנשא אישה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה ממנה מתקנאה בה א"ל וזוין לר"ע לבי ולבך ידע דעבודת כוכבים לית בה מששא והא קחזוין גברי דאולי כי מתברי ואתו כי מצמדי מ"ט אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקדין אצלו שלא בעדים ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים פעם אחד שכה והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו וכפרנו אמר לה אישה בשביל שוטה זה שנושעה שלא כהוגן נאבד את אמונתו כן החללים שעל בני אדם בשעה שמתחלחין עליו משבירין אותן שיבאו עליו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכו'ן שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החללים אלא מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן נעבוד על שבועתו והיינו דכתיב וכלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא ^(א) אי הווי שכיבנא לא אמרי לנו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב ^(ב) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ^(ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן ^(ד) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ^(ה) ואינו עושה יין נכך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אבל

מתקרא ומשני בנזוק אלמא מתני' נמי מיירי בנזוק כדפרישית ורש"י פ"י מה שבבור אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים דגזרי בה רבנן כדאמרינן לקמן כפ"ב ^(א) (דף עג) וה"נ מכל דליכמו בגת נמשך היין וירד לבור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא כשנגע ולא בנזוק כדפרישית: והשאר מותר. פ"ה אף צמתינה כפ"ה אכל הר"ר שמעיה פ"י מותר בהנאה דאינו נעשה יין נכך ליהאך בהנאה עד שירד לבור אכל צמתינה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת בעוטה כו' א"ע"י שנוטל כו' ואינו חשבו צאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף צמתינה ועוד דגמ' כי פריך לרז הונא לישיני ליה דמותר דנתיני' היינו בהנאה וכי קאמר רז הונא צמתינה קאמר ואי פריך משום דהוכיח רז הונא יין נכך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רז מינוק צן יומו עושה יין נכך והיינו צמתינה דוקא כדלקמן (דף עג) בגמ' לכך נראה לפרש כפי' רש"י והא דאמרינן כפ"ב ^(א) לקמן דף עד: גזי גת של אצן שפתה עובד כוכבים ^(ב) יגזג ושל עץ רזי אומר יגזג וכו"א ילקוף הזפת ואיכא דאמר דוקא זפתה אכל דרך צה לא סגי לה צניגוז ואמאי הא קמי' הא כל לוקחיה גת בעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דקיי"ל כוותיה וכי פריך התם דמתניתין אצרייתא הוה מצי לשנויי כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה אלא ניהא ליה למימר דמתניתין בלא דרך צה צרייתא בדרך צה ולאוקומי מתייבה למשנה אחרונה: ד"ר רבין עם העובד כוכבים בגת. פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדךך צהן עובד כוכבים מעט נטמא משמע מתוך פירושו שדורכין בסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין בתחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל בגת טמאה וכי פריך ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל בגת טמא לכך נראה כפרש"י בדסוף דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמי' דורכין עם העובד כוכבים בגת הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכה שמי וערב אכל לא הלכו עליהן שמי וערב לא:

לעני רש"י

מיי"ש [מיי"ש]. ערכה (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים). מכות בעבים או ידיות, שמכניסים בבת אחת בבת או בבת-הבד.

מוסף רש"י

שהחליקין בדברים. צמתינה נעלה (דברים ה י"ג). אם ללצים הוא יליץ. לא להשתמר, הוא יליץ. לא ימנעו ולא יעזבו (יחזקאל ד) מעטנו יליץ. לא ימנעו ולא ימנעו (שבת דף טו) א"ל הוא יליץ. הקדיש יליץ אותם כלומר נשחטו לו פתח להיות יין (מנחות טז). ולענוים יתן חן. אס לענוים הוא צא להסיר, יתן לו חן מי שבדיו ש"י. (יחזקאל טז). א"ל אס לענוים ולמדה טובה הוא נמשך, יתן חן. ישיעונו מן השמים (שבת דף טז). בא לטמא. כיון שגת אס לטמא ולהיות רשע, פותחין לו. פתח הטומאה לכנס בו, מספקין בידו ואין מונעין ממנו מן השמים לעכבו (יחזקאל טז). מסייעין אותו ומכתיב לו פתח (שבת דף טז).